

การรู้สารสนเทศ เพื่อมาตรฐานการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

□ ผศ.วรวีทย์ นิเทศศิลป์

อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

การรู้สารสนเทศมีความสำคัญต่อการศึกษาทั้งระดับอุดมศึกษา และทุก ๆ ระดับสำหรับผู้ที่กำลังศึกษา รวมถึงนักวิจัยค้นคว้า นักวิชาการศึกษา สายงานบริหาร การจัดการ และบุคคลทั่วไป ศาสตร์ความรู้ทุก ๆ ด้านย่อมต้องอาศัยมาตรฐานทางวิชาการ เพื่อผลงานการศึกษาค้นคว้าที่มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับนับถือกันอย่างทั่วหน้า

รศ.ดร.ฉลอง ทับศรี มหาวิทยาลัยบูรพา กล่าวถึง “เทคโนโลยีสารสนเทศ” ไว้ว่า มีลักษณะความสามารถในการเข้าถึงผู้ใช้อย่างทันที ได้ทุกที่ ได้ทุกคน เทคโนโลยีสารสนเทศโดยตัวมันเองมีสมรรถภาพสูง ประโยชน์หรือโทษที่เกิดขึ้นอยู่กับการนำไปใช้งาน โรงเรียนและระบบการศึกษาไทย น่าจะได้รับประโยชน์อย่างมหาศาลในการใช้สื่อมัลติมีเดีย การสร้างประโยชน์และป้องกันไม่ให้โทษขึ้นอยู่กับผู้เกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่าย ที่จะต้องวางแผน จักการใช้ประโยชน์มันให้ได้

จากข้อความข้างต้น ประโยชน์ของสารสนเทศมีมหาศาล แต่จะมีประโยชน์ หรือให้โทษ ย่อมขึ้นอยู่กับผู้ใช้งานสื่อมหัศจรรย์นี้ ข้อดี คือ สมรรถภาพที่สูง รวดเร็วทันใจ ใช้งานไม่ยาก ไม่ กำหนดเวลา สถานที่ และบุคคลผู้ใช้งาน ด้วยข้อดีที่หลากหลายจึงมีผู้ที่นิยมใช้งานเป็นจำนวนมาก

รศ.ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน ผู้อำนวยการสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยศรีปทุม กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ในงานวิจัยเรื่อง Information Literacy Skills of University Students in Thailand คือ การส่งเสริมศักยภาพของนักศึกษาในการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ เพื่อให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการสืบค้นหาข้อมูลที่ต้องการ ทักษะการเรียนรู้สารสนเทศ เป็นทักษะ การเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นทักษะพื้นฐานของการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ การมีทักษะการเรียนรู้สารสนเทศ จึงเป็นเสมือนผู้มีปัญญา มีความสามารถในการค้นคว้า แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ จึงมีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้สารสนเทศของผู้เรียนแต่ละระดับ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน มีทักษะการเรียนรู้สารสนเทศตามมาตรฐาน โดยทักษะการเรียนรู้สารสนเทศ เป็นทักษะในการระบุความต้องการ ค้นหา วิเคราะห์และใช้สารสนเทศ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานและการตัดสินใจ เป็นทักษะสำคัญในการรู้วิธีการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

สารสนเทศเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินกิจกรรมของมนุษย์ ได้กลายเป็นปัจจัยพื้นฐานในการศึกษาค้นคว้าของนักศึกษาทุก ๆ ระดับการศึกษา สามารถเข้าถึงได้จากแหล่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งค้นคว้าส่วนตัว หรือส่วนรวม ห้องสมุดได้เปิดบริการให้ผู้สนใจใคร่รู้ทุกคนใช้งานได้ ที่บ้าน ที่ทำงาน โรงเรียน หรือมหาวิทยาลัยได้รวบรวมสารสนเทศชนิดและประเภทต่าง ๆ อย่าง มาก และหลากหลายวิธีการเข้าถึงสารสนเทศ ด้วยความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และการสื่อสารทำให้แหล่งสารสนเทศต่าง ๆ นำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการเพื่อการเข้าถึงสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้โดยการ เชื่อมโยงเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทั่วโลก จึงกลายเป็นแหล่งสารสนเทศที่ใหญ่ที่สุด มนุษย์ใช้งานมาก ที่สุดและให้ความสำคัญที่สุดในโลก ณ ปัจจุบันนี้

มาตรฐานและทักษะการเรียนรู้สารสนเทศของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา นานาประเทศได้ ให้ความสำคัญ ส่งเสริม สนับสนุน เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ อย่างมีคุณภาพ ผู้เขียนค้นคว้างาน

วิชาการในการเขียนงานวิจัย ได้พบเอกสารเป็นงานวิชาการทางการวิจัย ทั้งของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ ประเทศออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ มีการกำหนดมาตรฐานการรู้สารสนเทศระดับอุดมศึกษากันแล้ว แต่ผู้เขียนยังไม่พบการกำหนดมาตรฐานและทักษะการรู้สารสนเทศของประเทศไทย ผู้อ่านลองศึกษาอย่างไตร่ตรอง และพิจารณาตามไป ของแต่ละประเทศ มีดังนี้

มาตรฐานการรู้สารสนเทศระดับอุดมศึกษา ของประเทศสหรัฐอเมริกา

Association of College and Research Library , (ACRL) เมื่อปี ค.ศ. ๒๐๐๐ สมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและการวิจัยแห่งสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดมาตรฐานการรู้สารสนเทศของการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

มาตรฐานที่ ๑ นักศึกษาสามารถกำหนดลักษณะและขอบเขตของสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างชัดเจน

มาตรฐานที่ ๒ นักศึกษาสามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

มาตรฐานที่ ๓ นักศึกษาสามารถประเมินสารสนเทศและแหล่งที่ผลิตสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณ รวมทั้งสามารถบูรณาการสารสนเทศที่คัดเลือกแล้วเข้ากับระบบฐานความรู้และค่านิยมของตนเองได้

มาตรฐานที่ ๔ นักศึกษาในฐานะบุคลากรและสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ สามารถใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

มาตรฐานที่ ๕ นักศึกษามีความเข้าใจในประเด็นด้านเศรษฐกิจ กฎหมาย และสังคมที่แวดล้อมสารสนเทศรวมทั้งผลที่เกิดจากการใช้การเข้าถึงสารสนเทศอย่างถูกต้องทั้งทางจริยธรรมและกฎหมาย

มาตรฐานที่กำหนดไว้จะมีดัชนีชี้วัดการดำเนินงาน และดัชนีผลลัพธ์ที่ตามมา หากนักศึกษาสนใจ ผู้เขียนขอแนะนำให้ผู้อ่านได้ศึกษาเพิ่มเติมที่

[<http://www.ala.org/informationliteracycompetency.cfm>]

มาตรฐานการรู้สารสนเทศระดับอุดมศึกษาของประเทศอังกฤษ

Society of College, National and University Libraries, (SCONUL) ตั้งอยู่ในประเทศอังกฤษ ได้พัฒนารูปแบบของการรู้สารสนเทศขึ้นมาแทนการกำหนดมาตรฐาน ดังเช่นประเทศสหรัฐอเมริกา โดยการกำหนดเป็นโมเดล เรียกว่า Seven Pillars of Information Literacy กำหนดทักษะไว้ ๗ ด้าน คือ

๑. ความสามารถในการตระหนักว่าตนเองต้องการสารสนเทศ
๒. ความสามารถในการแสดงให้เห็นความแตกต่างของวิธีการระบุช่องว่างทางสารสนเทศ
๓. ความสามารถในการสร้างกลยุทธ์ในการกำหนดแหล่งที่เก็บสารสนเทศ
๔. ความสามารถในการกำหนดที่เก็บและเข้าถึงสารสนเทศ
๕. ความสามารถในการเปรียบเทียบและประเมินสารสนเทศที่ได้รับจากแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ
๖. ความสามารถในการจัดการ ประยุกต์ และแลกเปลี่ยนสารสนเทศกับผู้อื่นอย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน
๗. ความสามารถในการสังเคราะห์ และพัฒนาสารสนเทศที่มีอยู่ ไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้

มาตรฐานการรู้สารสนเทศในประเทศออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์

Council of Australian University Librarian, (CAUL) คณะกรรมการบรรณารักษ์อุดมศึกษาประเทศออสเตรเลีย ได้นำมาตรฐาน ACRL ไปประยุกต์ใช้ในปี ค.ศ. ๒๐๐๑ โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากคำว่านักศึกษา เป็นคำว่า บุคคลทั่วไป รวมถึง ผู้ใช้ทั่วไปไม่จำกัด และได้เพิ่มมาตรฐานที่ ๗ ขึ้นในฉบับที่หนึ่ง คือ มาตรฐานที่กำหนดว่า “ผู้รู้สารสนเทศ ตระหนักดีว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการมีส่วนร่วมในฐานะเป็นพลเมืองนั้น ต้องมีทักษะการรู้สารสนเทศ” ส่วนในฉบับที่สอง เผยแพร่ในปี ค.ศ. ๒๐๐๔ ได้ยกเลิกมาตรฐานข้อนี้ และเปลี่ยนชื่อจากคำว่า มาตรฐาน มาเป็นกรอบโครงสร้าง โดยการกำหนดว่า บุคคลผู้รู้สารสนเทศ ควรมีลักษณะ ดังนี้

๑. สามารถตระหนักถึงความต้องการสารสนเทศรวมทั้งสามารถกำหนดลักษณะและขอบเขตของสารสนเทศที่ต้องการได้
๒. สามารถค้นหาสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
๓. สามารถประเมินผลเชิงวิเคราะห์กับสารสนเทศและกระบวนการค้นหาสารสนเทศที่ต้องการได้
๔. สามารถจัดการกับสารสนเทศทั้งที่ค้นหามาได้ หรือที่สร้างขึ้นใหม่
๕. สามารถประยุกต์ใช้สารสนเทศเดิมที่มีอยู่เข้ากับสารสนเทศใหม่ เพื่อสร้างแนวความคิดใหม่ หรือสร้างความเข้าใจใหม่ได้
๖. สามารถใช้สารสนเทศด้วยความเข้าใจและยอมรับในประเด็นทางวัฒนธรรม จริยธรรม เศรษฐกิจ กฎหมาย และสังคมที่แวดล้อมขณะใช้สารสนเทศนั้น ๆ ได้

มาตรฐานการรู้สารสนเทศของประเทศออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ มีสาระที่น่าสนใจอย่างยิ่ง หากนักศึกษาสนใจ ผู้เขียนขอแนะนำ ให้ผู้อ่านได้ศึกษาเพิ่มเติมที่

[<http://www.anziil.org>]

สรุปได้ว่า สหรัฐอเมริกา มี ๕ มาตรฐาน ที่สำคัญมาก ๆ คือ มีความสามารถที่จะกำหนดลักษณะขอบเขต การเข้าถึง ประเมิน บูรณาการใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เข้าใจเศรษฐกิจ กฎหมาย และสังคมที่แวดล้อมสารสนเทศรวมทั้งผลที่เกิดจากการใช้การเข้าถึงสารสนเทศอย่างถูกต้องทั้งทางจริยธรรมและกฎหมาย ส่วนอังกฤษกำหนดทักษะ ๗ ด้าน คือ การตระหนัก เห็นความแตกต่าง สร้างกลยุทธ์ในการกำหนดแหล่งที่เก็บสารสนเทศ กำหนดที่เก็บและเข้าถึง เปรียบเทียบและประเมิน การจัดการ ประยุกต์ และแลกเปลี่ยน การ

สังเคราะห์ และพัฒนาสารสนเทศที่มีอยู่ ไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ ส่วนออสเตรเลีย และ นิวซีแลนด์ กำหนดว่า บุคคลผู้รู้สารสนเทศ ควร ตระหนัก กำหนด ขอบเขต ค้นหาสารสนเทศ ที่ต้องการได้ ประเมินผลเชิงวิเคราะห์ จัดการกับสารสนเทศทั้งที่ค้นหาได้ หรือที่สร้างขึ้นใหม่ ประยุกต์ใช้ สร้างแนวความคิดใหม่ หรือสร้างความเข้าใจใหม่ได้ ใช้สารสนเทศ และยอมรับประเด็น ทางวัฒนธรรม จริยธรรม เศรษฐกิจ กฎหมาย และสังคมที่แวดล้อมขณะใช้สารสนเทศนั้น ๆ ได้

ปัจจุบันประเทศไทยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาในทุก ๆ ระบบ และทุก ๆ ระดับ แต่นักการศึกษาทั้งหลายควรสร้างมาตรฐาน “ การรู้สารสนเทศ...เพื่อมาตรฐานการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ “ ให้นักศึกษาทุกคนของประเทศไทยยึดถือปฏิบัติ เพื่อการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ สุขมาก.(๒๕๔๗). **การรู้สารสนเทศของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ ๑.** วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปภาดา เจียวก๊ก.(๒๕๕๒). **การรู้สารสนเทศของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ และสารนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- .Association of College and Research Library . (๒๐๐๐). **Information literacy competency standards for higher education.** Retrieved November ๑๕, ๒๐๐๖ [http://www.ala.org/informationliteracycompetency.cfm]
- Australian and New Zealand Institute for Information Literacy.(๒๐๐๔). **Australian and New Zealand Institute for Information Literacy framework : Principles, standards and practice.** Retrieved October ๓๑, ๒๐๐๗ , [http://www.anziil.org]